

Labklājības ministrija

Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu

Rīga, 2018.gada 7.februāris

Labklājības ministrija

Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu

Konvencija **atvērta parakstīšanai** 2011.gada 11.maijā

Konvencija **ir stājusies spēkā** 2014.gada 1.augustā pēc tam, kad to ratificēja 10 Eiropas Padomes valstis

Konvenciju ir parakstījušas, to neratificējot 17 EP valstis:

Armēnija, Islande, Lihtenšteina, Moldova, Maķedonija, Ukraina, Bulgārija, Horvātija, Čehija, Grieķija, Ungārija, Īrija, Lielbritānija, Lietuva, Luksemburga, Slovākija, Latvija (2016.gada 18.maijā)

Konvenciju ratificējušas 28 Eiropas Padomes valstis:

Albānija, Andora, Bosnija un Hercegovina, Gruzija, Monako, Melnkalne, Norvēģija, San Marino, Serbija, Šveice, Turcija, Austrija, Beļģija, Kipra, Dānija, Igaunija, Somija, Francija, Itālija, Malta, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Spānija, Zviedrija, Vācija

ES konvenciju parakstīja 2017.gada 13.jūnijā

Konvencijai **nav** pievienojušas: Krievija, Azerbaidžāna

Labklājības ministrija

Stambulas konvencija ir viens no starptautiskajiem dokumentiem vardarbības pret sievietēm novēršanai

Starptautiskie dokumenti:

- ANO Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (CEDAW, 1979)
- ANO deklarācija par vardarbības pret sievietēm mazināšanu: «Vardarbība pret sievietēm ir sieviešu pamattiesību un pamatbrīvību pārkāpums» (1993)

Reģionālie dokumenti:

- Visamerikas konvencija vardarbības pret sievietēm novēršanai, sodīšanai un izkaušanai (*Belem do Para* konvencija, 1994)
- Āfrikas cilvēktiesību hartas protokols par sieviešu tiesībām Āfrikā (1995)
- Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija, 2011)

Labklājības ministrija

Konvencijas būtība

Konvencija attiecas uz jebkādu vardarbību pret sievietēm, tostarp vardarbību ģimenē, kas skar sievietes

EP mudina dalībvalstis piemērot šo Konvenciju arī attiecībā uz ģimenē izdarītu vardarbību, kura vērsta pret vīriešiem un bērniem

Konvencijas mērķi ir:

- a) aizsargāt sievietes no jebkādas vardarbības un novērst vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, sodīt par to un to izskaust;
- b) sekmēt jebkādas vardarbības pret sievietēm izskaušanu un veicināt sieviešu un vīriešu faktisku līdztiesību, tostarp nodrošinot sieviešu tiesību un iespēju paplašināšanu;
- c) izstrādāt visaptverošu sistēmu, politiku un pasākumus, lai aizsargātu visus upurus, kas cietuši no vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē, un palīdzētu šādas vardarbības upuriem;
- d) veicināt starptautisku sadarbību, lai izskaustu vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē;
- e) nodrošināt atbalstu un palīdzību organizācijām un tiesībaizsardzības institūcijām, lai tās varētu efektīvi sadarboties, izmantojot vienotu pieeju vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē izskaušanā.

Labklājības ministrija

Konvencijas būtība

Konvencijas stūrakmeņi: profilakse, aizsardzība, sodīšana, saskaņota rīcība

Profilakses jomā būtiskākais ir: izpratne par vardarbības traumējošo būtību, savstarpēja cieņa, «NĒ!» upura vainošanai, dzimumu līdztiesība.

Aizsardzības jomā svarīgi ir specializētie un bezmaksas atbalsta pakalpojumi atbilstoši individuālajām vajadzībām.

Sodīšanas jomā svarīgi paust, ka vardarbība pret sievieti un vardarbība ģimenē nav privāta lieta un nodrošināt, lai vardarbība pret sievieti un ģimenē tiek kriminalizēta un atbilstoši sodīta.

Institūciju veiktajiem pasākumiem ir jābūt koordinētiem, ir būtiska **starpinstitucionāla sadarbība.**

Konvencija iezīmēja radikālu pieejas maiņu vardarbības apkarošanas problemātikā – no reakcijas uz sekām («nāciet, kad Jūs nogalinās») uz preventīvo rīcību («darām visu, lai vardarbība nenotiktu vai neatkārtotos»)

Labklājības ministrija

Izteiktās bažas – 3.pants

«Sociālais dzimums/ dzimte» (*ang. – gender*)

Ar terminu „**sociālais dzimums**” (**dzimte**) tiek saprastas sociālās lomas, uzvedība, nodarbošanās un īpašības, ko konkrēta sabiedrība uzskata par atbilstošām sievietēm un vīriešiem (*3.pants*)

Termins „**sociālais dzimums**” saskaņā ar šo definīciju neaizstāj Konvencijā izmantotos terminus „sievietes” un „vīrieši” (*konvencijas paskaidrojošā ziņojuma 43.punkts*)

Termins raksturo priekšstatu kopumu par to, kas ir „vīrišķīgs” un kas ir „sievišķīgs”, un kas var atšķirties dažādos vēsturiskajos laikos un dažādās kultūrās. Piemēram:

- tie ir noteikumi un gaidas, kurām sievietēm un vīriešiem ir jāatbilst noteiktā sabiedrībā, kultūrā un kopienā;
- tie ir vispārinājumi, pārspilējumi, aizspriedumi, kad sievietēm un vīriešiem tiek piedēvētas īpašības un lomas, kas tiem būtu jāpilda, kam būtu jāatbilst noteiktā sabiedrībā un kultūrā;
- tie ir normatīvi nostiprināti priekšstati un izpratne par to, kas ir atbilstošs, pareizs, sabiedrībā pieņemams un piemērots sievietēm un vīriešiem.

Konvencija balstās atziņā, ka vardarbība pret sievietēm un vardarbība ģimenē notiek nevis tādēļ, ka «tas ir dabiski» vai tādēļ, ka vīrieši ir fiziski stiprāki, bet gan tāpēc, ka konkrētajā sabiedrībā vardarbība tiek uzskatīta par pieļaujamu, pieņemamu vai pat vēlamu.

Labklājības ministrija

Izteiktās bažas – 4.pants

«Dzimuma identitāte» (*ang. – gender identity*)

Konvencijas dalībvalstis garantē to, ka, īstenojot šīs Konvencijas noteikumus, **it īpaši veicot vardarbības upuru tiesību aizsardzības pasākumus, nenotiek nekāda diskriminācija** neatkarīgi no tā, vai šādas diskriminācijas pamatā ir dzimums, sociālais dzimums, rase, ādas krāsa, valoda, reliģiskā pārliecība, politiskie vai citi uzskati, nacionālā piederība, sociālā izcelsme, piederība mazākumtautībai, īpašums, izcelšanās, dzimumorientācija, **dzimuma identitāte**, vecums, veselības stāvoklis, invaliditāte, ģimenes stāvoklis, migranta vai bēgļa statuss vai cits statuss. (*Stambulas konvencijas 4.pants*)

Latvijā diskriminācijas aizliegums saistībā ar dzimumorientāciju vai dzimuma identitāti izriet arī no:

- Līguma par Eiropas Savienību (19.pants)
- Cietušo direktīvas (ieviesta 2015.gadā)
- ANO speciālā ziņotāja pret spīdzināšanu un citiem nežēlīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās un sodīšanas veidiem problemātiku 2016.gada ziņojuma
- Patvēruma likuma (28.panta trešā daļa)
- Krimināllikuma (150.panta pirmajā daļā)

Labklājības ministrija

Izteiktās bažas – 12.pants

Aizspriedumi par sieviešu nepilnvērtību un sieviešu un vīriešu lomām, kas padarītas par stereotipiem

Konvencijas dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai veicinātu izmaiņas sociālās vides un kultūras noteiktajos sieviešu un vīriešu uzvedības modeļos nolūkā izskaust aizspriedumus, paražas, tradīcijas un jebkādu citu praksi, kuras pamatā ir ideja par sieviešu nepilnvērtību vai par sieviešu un vīriešu lomām, kas padarītas par stereotipiem. (*Stambulas konvencijas 12.pants*)

Gandrīz identisks formulējums ir CEDAW konvencijā (saistoša LV no 1992.gada)

Dalībvalstis veic visus attiecīgos pasākumus nolūkā izmainīt vīriešu un sieviešu izturēšanās sociālos un kultūras modeļus, lai panāktu aizspriedumu izskaušanu, paražu un visas citas prakses likvidēšanu, kuri pamatojas uz ideju par viena dzimuma nepilnvērtību vai pārkāpumu vai vīriešu un sieviešu stereotipo lomu (*5.pants*)

Pētījumi liecina par to, ka noteiktās sabiedrībās veidojušies stereotipi par sieviešu otršķirīgu vai pakļautu lomu vairo nevelamu un kaitīgu praksi un veicina to, kā vardarbība pret sievietēm tiek uzskatīta par pieņemamu.

Tā kā konvencija pievērš uzmanību vardarbības prevencijai, tajā norādīts, ka plānojot rīcību, kas vērsta uz vardarbības mazināšanu, ir jāņem vērā sabiedrībā nostiprinātie stereotipi, dzimumu lomas un pastāvošā sieviešu diskriminācija.

Labklājības ministrija

Stereotipu piemēri:

- vardarbīga maskulinitāte
- sieviete kā objekts

Labklājības ministrija

Stereotipu piemēri:

- sieviešu nepilnvērtība**
- vardarbība kā «ģimenes iekšējā lieta»**

«Sievietes darbojas pēc emocionālās domāšanas, savukārt vīrieši pēc loģikās» (politiķis)

«Es domāju, ka tādi sīkumi [*kriminālprocess par sievai nodarītajiem viegliem miesas bojājumiem*] mūsu elektorātam ir pilnīgi vienaldzīgi» (politiķis)

Toleranta attieksme pret vardarbību un cietušā vainošana veicina nesodāmības sajūtu un veido vardarbībai labvēlīgu klimatu.

Latvijā, līdzās Rumānijai un Bulgārijai, ir vislielākais iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka vardarbība ģimenē ir privāta lieta, un tā jārisina ģimenes lokā – šādi uzskata 31% iedzīvotāju. (*Eurobarometra ziņojums: „Ar dzimumu saistīta vardarbība”, 2016*)

Labklājības ministrija

Izteiktās bažas – 14.pants

Izglītošana par dzimumu līdztiesību un nevardarbīgu konfliktu risināšanu

Konvencijas dalībvalstis attiecīgos gadījumus veic vajadzīgos pasākumus, lai visu izglītības līmeņu mācību programmās iekļautu mācību vielu par tādiem jautājumiem kā sieviešu un vīriešu līdztiesība, tādās dzimumu sociālās lomās, kas nav padarītas par stereotipiem, savstarpējā cieņa, nevardarbīga konfliktu atrisināšana savstarpējās attiecībās, ar dzimumu saistīta vardarbība pret sievietēm un tiesības uz personas integritāti, un lai šī mācību viela būtu pielāgota audzēkņu spēju attīstības līmenim. (*Stambulas konvencijas 14.pants*)

Oficiālais skaidrojums: Formālajā izglītībā tiek iekļauti jautājumi visiem bērniem un jauniešiem, lai informētu viņus par sieviešu un meiteņu tiesībām un veicinātu pozitīvus priekšstatus par sievietēm un vīriešiem, kas var palīdzēt novērst negatīvu stereotipu un attieksmes pret sievietēm veidošanos, kas sekmē to, ka vardarbība pret sievietēm tiek uzskatīta par pieņemamu.

Mācību priekšmetu standarti (12.08.2014. MK noteikumi Nr.468 un 21.05.2013. MK noteikumi Nr.28):

- zina, kas ir vardarbība, vardarbības veidus; zina, kur meklēt palīdzību nelaimes gadījumos un kā rīkoties vardarbības gadījumos;
- izprot dzimumu līdztiesības tiesiskos aspektus.

Stambulas konvencijas dēļ nav plānots mainīt izglītības saturu.

Labklājības ministrija

Stereotipu piemēri

- sieviešu vienīgā interese ir ārējais izskats
- netiek atspoguļoti vīrieši kā tēvi

- 15.8. Divas draudzenes cepuru salonā iegādājās cepures, katra samaksājot Ls 14,35. Tādējādi Elīna par cepuri iztērēja 5,6 % no savas mēnešalgas, bet Ulrika – 4,7 %. Kurai no viņām bija lielāka mēnešalga?
- 15.9. Divi draugi datorveikalā iegādājās vienādus datorus, katrs samaksājot Ls 257,50. Kurš no viņiem par datoru izdeva savas mēnešalgas lielāko daļu, ja Alda mēnešalga ir Ls 405, bet Ulda mēnešalga – Ls 396?

Būt veiksmīgam

Tiek novērtēta
iniciatīva

Darbs tiek veikts
termiņos

Empātija

Godīgums un
patiesība

Boston Research group, 2013
ATŠKIRĪBAS DZIMUMS?

**KAS DARBA
VIDĒ SVARĪGI
VĪRIETIM UN
SIEVIETEI?**

Ieklausīties un
būt sadzirdētai

Tiek sasniegti
mērķi

Pielietot intuīciju

Balanss starp darbu
un privāto dzīvi

Cieņa no apkārtējiem

Labklājības ministrija

Uzraudzības mehānisms

GREVIO - Ekspertu grupa cīņai ar vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē. Sastāv no 10-15 dalībvalstu deleģētajiem pārstāvjiem.

GREVIO saņem un analizē informāciju par situāciju dalībvalstī, apmeklē valsti, gatavo ziņojumu ar rekomendācijām.

Konvencijas dalībvalstu komiteja – sastāv no dalībvalstu pārstāvjiem (politiskais līmenis). Ievēl GREVIO locekļus un apstiprina GREVIO rekomendācijas dalībvalstīm.

Nacionālie parlamenti - tiek aicināti piedalīties Konvencijas īstenošanas pasākumu uzraudzībā. Parlamenti saņem un analizē GREVIO ziņojumus.

Labklājības ministrija

GREVIO rekomendācijas citām valstīm

NAV taisnība, ka «No konvencijas izpildes uzraudzības ekspertu grupas (GREVIO) līdz šim sagatavotajiem ziņojumiem jau ir redzams, ka tā pieprasa apsekoto valstu skolu izglītības programmās vairāk iekļaut gendera jautājumus un seksuālo izglītību sabiedrības mazākuma izpratnē».

Rekomendācijas Austrijai: Rekomendāciju par 14.pantu (Izglītība) nav.

Rekomendācijas Albānijai: «Iekļaut tēmu par dažādām vardarbības pret sievietēm un meitenēm formām visa līmeņa izglītības programmās un izstrādāt nepieciešamus materiālus pedagogiem».

Rekomendācijas Dānijai: «Iesaka iekļaut tēmu par ar dzimumu saistītu vardarbību pamatskolas un vidusskolas programmās».

Rekomendācijas Monako: «Iesaka izstrādāt mācību materiālus par vardarbības problemātiku un dzimumu līdztiesību».

Labklājības ministrija

Konvencijas interpretācija

«**Starptautiska līguma mērķis ir jānosaka labā ticībā, ņemot vērā līguma nosacījumus to kontekstā, it īpaši līguma nosaukumu un preambulu.** Tāpat var ņemt vērā līguma sagatavošanas darbu un tā pieņemšanas apstākļus, un, kur attiecināms, līgumslēdzēju pušu turpmāko darbību.» *(ANO Prakses vadlīniju par starptautisko līgumu atrunām 3.1.5.1.apakšpunkts, 2011.gads)*

«Projekta autori vēlējās uzsvērt to, ka šajā Konvencijā minētās saistības **neuzliek** konvencijas dalībvalstīm **pienākumu veikt pasākumus, kas ir pretrunā konstitucionālajiem noteikumiem.**» *(Konvencijas paskaidrojošā ziņojuma 28.punkts)*

«Komisārs [N.Muižnieks] apsveic Latviju ar Stambulas konvencijas parakstīšanu un aicina nekavēties ar tās ratifikāciju. Tomēr viņš izsaka bažas, ka diskusijas par nepieciešamību ratificēt konvenciju bieži vien tika balstītas uz maldinošu un neprecīzu informāciju.» *(Eiropas Padomes Cilvēktiesību komisāra N.Muižnieka 2016.gada ziņojums, 38.punkts)*

«Konvencija ir savienojama ar Satversmi ar noteikumu, ka tā tiek interpretēta saprātīgi.(...) Attiecībā uz konvencijas tvērumu tas nozīmētu, ka ir precīzi jāidentificē un jāapkaro tieši un tikai tādi sabiedrības priekšstati, kuri attaisno vardarbību pret sievietēm vai ģimenē.(...) Attiecībā uz konvencijas robežām saprātīgā interpretācija nozīmētu, ka tā nedrīkst tikt attiecināta uz jebkurām atšķirībām starp abiem dzimumiem, kurām nav sakara ar vardarbību» *(E.Levits, intervija žurnālam «IR», 01.06.2016)*

Labklājības ministrija

PALDIES!

www.lm.gov.lv

Twitter: @Lab_min

Flickr.com: Labklajibas_ministrija

Youtube.com/labklajibasministrija

Draugiem.lv/labklajiba